

Agency Theorie is onjuist en onbruikbaar'

08-03-2016

Column

Wat Hans Hoek (C3 Adviseurs en Managers) betreft, mag de agency-theorie van Jensen en Meckling direct de prullenbak in. 'Helaas hebben we nog geen enkele theorie die het complexe spel van governance wel goed verklaart.'

'In governanceliteratuur wordt vaak de agency-theorie van Jensen en Meckling (1976) als een van de richtinggevende theorieën gehanteerd, vooral als de auteur aan wil tonen dat er iets niet deugt. Ik vind de agency theorie volstrekt onbruikbaar voor alle vormen van governance, ook die van het bedrijfsleven. Wat is de agency-theorie? Jensen en Meckling gaan ervan uit dat iemand iets wil laten doen (de 'principaal') en dat een ander dat moet uitvoeren ('de agent'). Volgens de theorie zijn de belangen van principaal en agent niet gelijk en moeten er dus systemen zijn om die belangen zo veel mogelijk gelijk te richten. Jensen en Meckling spreken zich niet uit over wat voor systemen dat zijn, maar wel over de kosten die dat gelijkrichten met zich meebrengt. De principaal maakt kosten om de agent te controleren (*monitoring costs*), de agent moet zich verantwoorden (*bonding costs*) en dan nog blijft er verschil in belang dat geld kost (*residual loss*).

Hier hebben we al direct de eerste beperking van de theorie te pakken: het is een economische theorie die niets zegt over het gedrag van mensen, noch over de systemen om belangen van principaal en agent af te stemmen.

Uitspelen

Een veel groter bezwaar vind ik dat dit simpele model van één principaal en één agent in werkelijkheid nauwelijks voorkomt. Met enige moeite is het model van toepassing op de situatie van een huiseigenaar (de principaal), die een makelaar (de agent) inschakelt om zijn huis te verkopen. Het model gaat al niet meer op bij een scheiding, waar de beide partners verschillend denken over de verkoop. Dan zijn er al twee principalen en één agent en kan de agent de principalen tegen elkaar uit spelen.

Principaal bestaat niet

Bij een beursgenoteerde onderneming (waarvoor Jensen en Meckling de theorie bedacht hebben) is het model helemaal niet bruikbaar. Dan zijn er vele tienduizenden aandeelhouders/principalen, die heel verschillende opvattingen kunnen hebben over wat de agent (raad van bestuur) moet doen. Denk aan de discussie nu bij TenCate en de actie van TCF die met 1% aandelen de splitsing van ABN Amro afdwong (en daarmee 99% van de principalen buitenspel zette). 'De principaal' bestaat dus niet. Ook is niet helder wie de agent is. De raad van bestuur bestaat meestal uit meerdere personen met verschillende opvattingen en belangen. Lees het boek *De Prooi* maar na op de geschillen tussen Groenink en Jiskoot over de zakenbank van datzelfde ABN Amro. Ook 'de agent' bestaat dus niet. De basisaanname van de agency-theorie is dus onjuist.

Commissarissen

De theorie voorziet in het geheel niet in de rol van de commissarissen of non-executive directors. Zijn de commissarissen de agent van de principaal/aandeelhouder of zijn zij de principaal van de raad van bestuur? Dat maakt de agency-theorie onbruikbaar.

Als de theorie al onjuist en onbruikbaar is voor organisaties met aandeelhouders waarvoor hij is bedacht, dan is hij volstrekt nutteloos voor organisaties zonder aandeelhouders. Toch wordt iedere keer die zinloze theorie van stal gehaald bij de discussie over stichtingen in de (semi)publieke sector, waar het een probleem zou zijn dat 'de principaal' ontbreekt. En de auteur vervolgens wel een oplossing weet voor die principaal. Dat is dan 'de overheid', 'de burger', 'de cliënt' of 'de stakeholders'. Het is natuurlijk onzinnig om een theorie die onjuist en onbruikbaar is in de sector waarvoor hij is bedacht, te transponeren naar een andere sector. Wat mij betreft mag de agency-theorie de prullenbak in. Helaas hebben we nog geen enkele theorie, die het complexe spel van governance wel goed verklaart.'

Dr. Ir. H. Hoek is governance-adviseur in de gezondheidszorg en partner van C3 adviseurs en managers. Hij publiceert regelmatig over governancevraagstukken en is gepromoveerd op governance in de gezondheidszorg.

<http://www.c3am.nl/>

<http://hanshoek.c3log.nl/>

Auteur(s):

Hans Hoek (C3 adviseurs en managers)

Dit artikel is gepubliceerd in:

GU2016mrt